

Oponentský posudek diplomové práce

Student: Bc. Jindřiška MRÁZOVÁ

Obor: N ČJ-PG 20

Název práce v českém jazyce: Literární postava d'ábla ve *Ztraceném ráji* Johna Milтона

Název práce v anglickém jazyce: Literary figur of the Devil in *Paradise Lost* by John Milton

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Eva Blinková Pelánová, Ph.D.

Oponent práce: prof. PhDr. Jiří Pelán, Ph.D

Jindřiška Mrázová si zvolila značně náročné téma, vyžadující kompetence v různých oborech. Sama o tom hovoří v úvodu: „Pochopení Milтона klade vysoké nároky na teologické a filozofické znalosti, orientaci v literárním kánonu evropské vzdělanosti atd.“ (s. 6). Tamtéž nás také informuje, o jaké práci se při průzkumu této problematiky opřela.

První kapitolu věnovala otázce, jakou podobu na sebe figura Satana v průběhu staletí brala a na jaká paradigmatata tedy Milton mohl navázat, popřípadě v čem je přetvořil. Otevřela tak Pandořinu skříňku nesmírně komplikované historie a je třeba jednoznačně ocenit, že se v ní neztratila, ale podala naopak přehledný, stručný a formulačně výborně zvládnutý obraz těchto proměn. Poučuje nás, jak se na základě nečetných zmínek v bibli materializoval obraz d'ábla v židovské a prvokřesťanské tradici a také v koránu. Konstatuje, že koncept d'ábla jako principu zla a nepřítele Boha vede logicky k dualistické vizi světového řádu. Nastoluje se tak zásadní filozoficko-teologický problém role zla v božích záměrech, otázka predestinace (v souvislosti s boží vševědoucností) a otázka svobodné vůle u člověka.

Diplomantka se věnuje této problematice velmi důkladně, v historických souvislostech – od scholastiky přes reformaci k osvícenství – a všímá si přitom i dalších relevantních momentů: erotizace obrazu d'ábla a posléze také jeho estetizace. V závěrečném pododdíle je pak podán přehled, jak se toto dynamické překreslování obrazu d'ábla promítlo do evropského umění před Miltonem. Zvláště vnímavě je charakterizováno komplexní pojetí pekelné moci u Danta a u Shakespeara: v obou případech je dobře postižen fakt, že zlo je pro ně fakticky lidským dílem. Celá kapitola je napsána s nadhledem, je v ní zpracován rozsáhlý kulturní materiál, a to v plné komplexnosti protikladných pohledů.

Druhá kapitola už je věnována Miltonovi a *Ztracenému ráji*. Autorka si všímá Miltonova básnického sebevědomí: o skladbě se hovoří jako v jistém smyslu „první“ básni, vstupující v dialog – a do jisté míry v konkurenční zápas – s biblí. Přes nespornou originalitu však Milton není bez závazků k minulosti: diplomantka připomíná vedle Homéra, Vergilia či Edmonda Spencera obraz Satana u Giambattisty Marina (rozsah italské inspirace je ale nejspíš větší: někteří badatelé připomínají v této souvislosti také Angeleidu, 1580, epos dnes zapomenutého básníka Erasma di Valvasone). Už u Marina je Satan pyšný vzbouřenec, který zpochybnil legitimitu Boží vlády. Satanovo svádění lidstva na cestu hříchu a smrti má ovšem Boží sankci, a tudíž také Milton musí lavírovat mezi konceptem lidské predestinace a konceptem člověkovy svobodné vůle. Autorka správně věnuje zvláštní pozornost čtvrté knize, kde se zvláštním způsobem Satanův obraz psychologizuje a prohlubuje. Satan tu přemítá o tíži svého úkolu, znamenajícího definitivní rozchod s rajskou minulostí. Neméně dramatické otázky jsou naznačeny ve finální epizodě. Kdo byl vlastním architektem lidského pádu? Bůh, Satan, Eva?

Co je třeba jednoznačně pochválit, je právě autorčina schopnost postihnout vnitřní dynamiku Miltonova eposu: nejednoznačnost – a v důsledku toho nevšední interpretační potenciál – líčených figur (Bůh, Satan, Adam, Eva), básníkovo značně volné zacházení s tradovanou dogmatikou a často velmi originální motivaci jednotlivých epizod.

Tento otevřený výkladový postup je rozvinut v poslední kapitole, kde autorka sleduje následné zpracování a proměny figury Satana nejen v dílech Goethových, Shelleyových, Byronových či Lermontovových, ale i u Mary Shelleyové, Dickense či Dostojevského. Tento přehled jednak svědčí o autorčině nebývalé čtenářské kompetenci, ale hlavně vrhá nové světlo na morální prostor, který narýsoval Miltonův epos.

Úhrnem:

Jindřiška Mrázová předložila nadstandardní práci. Zvládla mimořádně rozsáhlou faktografii a podala koherentní, soustředěný, myšlenkově jasný a formulačně bezpečný výklad. K pochopení Miltonovy básně nabídla bohaté interpretační strategie, aniž zastírala ambivalence a protimluvy, s nimiž se její čtenář musí vyrovnat. Jako „companion“ či „úvod do četby“ může tato práce posloužit každému. Tím spíše, že ji vyznačuje promyšlená výkladová struktura a vysoká stylistická kultura. Nemám co kritizovat (snad jen: Gallileo nemá ve jméně dvě l).

Práci hodnotím známkou výborně.

prof. PhDr. Jiří Pelán, Ph.D.